

На основу члана 49а став 2. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/2006, 31/2011, 119/2012 и 139/2014) и члана 14. став 1. тачка 9) и члана 58. став 4. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У О ПОСТУПАЊУ С НОВЦЕМ ЗА КОЈИ ПОСТОЈИ СУМЊА ДА ЈЕ ФАЛСИФИКОВАН

Уводне одредбе

1. Овом одлуком уређује се начин на који с новцем за који постоји сумња да је фалсификован поступају Народна банка Србије, банка, други пружалац платних услуга утврђен законом којим се уређују платне услуге (у даљем тексту: пружалац платних услуга) и овлашћени мењач.

Овом одлуком уређују се и провера аутентичности и обрада ефективног страног новца.

Провера аутентичности и обрада готовог новца уређују се прописом Народне банке Србије којим се уређује управљање токовима готовине.

2. Поједини појмови у смислу ове одлуке имају следеће значење:

1) **новац** је готов новац и ефективни страни новац за који је донета одлука о издавању и основним обележјима, који је пуштен у оптицај или је повучен из оптицаја али га је могуће заменити за оптицајни новац;

2) **готов новац** су новчанице и ковани новац које издаје Народна банка Србије;

3) **ефективни страни новац** су новчанице и ковани новац које издаје страна централна банка или други надлежни орган;

4) **новац за који постоји сумња да је фалсификован** је новац за који овлашћени субјект сумња да се по свим или појединим елементима заштите новца разликује од готовог новца, односно ефективног страног новца;

5) **овлашћени субјект** обухвата лица из тачке 1. став 1. ове одлуке, осим Народне банке Србије;

6) **елементи заштите новца** су својства новца чији је циљ да онемогуће неовлашћену израду новца (нпр. заштићени папир, водени жиг, микротекст, дубока штампа, сигурносна нит, оптички варијабилна боја, састав метала, димензије и тежина);

7) **експертиза** је поступак којим се утврђује да ли новац који се испитује има све елементе заштите и да ли су ти елементи оригинални, тј. аутентични;

8) **индикатив** је словно-нумеричка ознака којом се идентификује одређена врста фалсификата сличних карактеристика у оквиру једне валуте и апоена;

9) **тип фалсификата** је словно-нумеричка ознака којом се идентификује одређена подврста фалсификата сличних карактеристика, у оквиру једног индикатива;

10) **ималац новца** је физичко лице код којег је утврђено присуство новца за који постоји сумња да је фалсификован;

11) **фалсификовани новац** је предмет који изгледа као новац а за који је, након спроведене експертизе, извештајем утврђено да се по свим или појединим елементима заштите разликује од новца;

12) **репродукција новца** је репродукција готовог новца уређена прописом Народне банке Србије којим се уређују услови под којима се могу репродуковати новчанице и ковани новац, односно репродукција ефективног страног новца уређена одговарајућим страним прописом;

13) **обрада ефективног страног новца** означава послове провере аутентичности, утврђивања бројне тачности и сортирања ефективног страног новца;

14) **провера аутентичности ефективног страног новца** означава поступак провере ефективног страног новца ради издвајања примерака тог новца за које постоји сумња да су фалсификовани;

15) **сортирање ефективног страног новца** означава физичко одвајање (разврставање) ефективног страног новца према апоенима и физичким особинама (подобности за даљи оптицај);

16) **подобан ефективни страни новац** означава аутентичан ефективни страни новац, чије су физичке особине проверене и који је оцењен као подобан за враћање у оптицај;

17) **неподобан ефективни страни новац** означава аутентичан ефективни страни новац, чије су физичке особине проверене и који је, због утврђених недостатака, оцењен као неподобан за враћање у оптицај;

18) **запослени** означава запосленог код овлашћеног субјекта;

19) **оспособљени запослени** означава запосленог код овлашћеног субјекта који је прошао обуку за поступак провере аутентичности и обраде новчаница и кованог новца који гласе на евро у складу са овом одлуком;

20) **клијент** је било које лице које користи или је користило услуге овлашћеног субјекта;

21) **уређаји за исплату новчаница** означавају различите врсте самоуслужних уређаја који се, употребом платних картица или других средстава, користе за исплату новчаница евра, уз задужење рачуна клијента (нпр. банкомат – АТМ).

Поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован

3. Овлашћени субјект дужан је да проверава аутентичност новца, и то приликом његовог пријема од клијената, при обради новца и пре исплате клијентима, као и да новац за који сумња да је фалсификован достави Народној банци Србије ради експертизе.

Овлашћени субјект не доставља Народној банци Србије ради експертизе:

- 1) новац израђен на подлози која се очигледно, на први поглед, разликује од подлоге на којој је израђен оригинални новац;
- 2) новац који гласи на непостојећи апоен или валуту;
- 3) новац код кога се главни мотив или основна боја битно разликују од главног мотива и основне боје оригиналног новца.

4. Ако је ималац новца за који постоји сумња да је фалсификован присутан у моменту утврђивања ове сумње – овлашћени субјект о овој сумњи одмах обавештава тог имаоца и Министарство унутрашњих послова (у даљем тексту: МУП).

Имаоцу новца из става 1. ове тачке тај се новац привремено одузима и упућује му се молба да сачека долазак представника МУП-а, уз истовремено издавање потврде о привремено одузетом новцу (Прилог 1).

5. Новац за који постоји сумња да је фалсификован банке достављају основној организационој јединици у Народној банци Србије у чијем су делокругу послови с готовином (у даљем тексту: Сектор), преко филијала Народне банке Србије. Пре достављања тог новца, банке Сектору достављају попуњени захтев за експертизу новца ради утврђивања његове аутентичности, у електронској форми, у складу са упутством којим се уређује електронска размена података између банака и Народне банке Србије у вези с трезорским пословима.

У случају прекида рада електронског система, банке могу захтев из става 1. ове тачке доставити у писменој форми (Прилог 2).

Други овлашћени субјекти новац за који постоји сумња да је фалсификован достављају Народној банци Србије посредством банака, које у том случају поступају у складу са ст. 1. и 2. ове тачке.

6. После извршене експертизе, Народна банка Србије доставља банци извештај о извршеној експертизи новца достављеног под сумњом да је фалсификован, у коме се констатује да ли је реч о фалсификату (Прилог 3), оригиналном новцу (Прилог 4) или репродукцији новца (Прилог 5).

Ако се констатује да је реч о фалсификату – одређују се квалитет израде фалсификата, индикатив и тип фалсификата (ако постоји).

Фалсификати новца рангирају се по успешности израде, односно по степену сличности са оригиналним новцем – на следећи начин:

- фалсификат лоше израде (1),
- фалсификат осредње израде (2),
- фалсификат добре израде (3),
- фалсификат веома добре израде (4),
- опасан фалсификат (5).

Ако се констатује да је реч о оригиналном новцу – Народна банка Србије доставља банци одговарајућу вредност тог новца у истој валути или за тај износ одобрава рачун банке. Банка је дужна да обезбеди да се подносиоцу без одлагања врати новац или да му се одобри рачун за одговарајући износ.

Поступање Народне банке Србије с фалсификованим новцем и међусобна сарадња

7. Фалсификовани новац Народна банка Србије задржава без накнаде, а репродукције новца враћају се банци.

8. Народна банка Србије може страним банкама и органима који се баве борбом против фалсификовања новца, на њихов захтев, предати фалсификовани новац.

9. Народна банка Србије може правним лицима и предузетницима који се баве производњом, сервисирањем или продајом машина за обраду новца или уређаја за препознавање фалсификата, као и правним лицима која врше набавку ових машина и уређаја, на њихов захтев, привремено ставити на располагање фалсификовани новац, ради тестирања тих машина, односно апарата.

10. Народна банка Србије и овлашћени субјекти дужни су да у борби против фалсификовања новца сарађују међусобно, као и с надлежним домаћим и страним органима, у складу с прописима.

11. Народна банка Србије обавештава МУП и овлашћене субјекте о појави нових типова фалсификата веома добре израде (ознака 4) и опасних фалсификата (ознака 5).

12. Народна банка Србије организује обуку за запослене код овлашћених субјеката, у складу са одредбама ове одлуке, као и запослених у МУП-у – ради њиховог упознавања са елементима заштите новца и ефикаснијег препознавања новца за који постоји сумња да је фалсификован.

Провера аутентичности и обрада ефективног страног новца

Провера аутентичности и обрада новчаница и кованог новца који гласе на евро

13. Овлашћени субјект дужан је да пре враћања у оптицај провери аутентичност и подобност за даљи оптицај новчаница и кованог новца који гласе на евро, и то аутоматски и/или ручно.

14. Аутоматска провера аутентичности и подобности за даљи оптицај новчаница евра врши се на машинама за руковање новчаницама у складу с минималним стандардима утврђеним у Прилогу 6.

Машине за руковање новчаницама евра означавају машине дефинисане у Прилогу 7.

Општи технички захтеви које машине за руковање новчаницама евра морају испунити утврђени су у прилозима 8 и 9.

15. У поступку аутоматске обраде новчаница евра користе се само типови машина за руковање новчаницама које су на Листи типова машина за руковање новчаницама које су успешно прошле проверу рада, а коју објављује Европска централна банка на својој интернет презентацији.

16. Ручну проверу аутентичности и подобности за даљи оптицај новчаница и кованог новца који гласе на евро врше искључиво оспособљени запослени.

Ручна провера аутентичности и подобности за даљи оптицај новчаница евра врши се у складу с минималним стандардима утврђеним у Прилогу 10.

17. Аутоматска провера аутентичности и подобности за даљи оптицај кованог новца који гласи на евро врши се искључиво на машинама које су добиле позитивно мишљење о раду и објављене су на листи машина за обраду кованог новца који гласи на евро а коју објављује Европска комисија на својој интернет презентацији.

18. У оптицај се могу вратити само подобне новчанице и ковани новац који гласе на евро.

Не морају се обрађивати новчанице и ковани новац који гласе на евро који су преузети од Народне банке Србије или од овлашћеног субјекта који је проверио њихову аутентичност и подобност за даљи оптицај у складу са овом одлуком.

19. Новчанице евра које су обрађене аутоматски и за које је утврђено да су подобне за оптицај могу се вратити у оптицај преко машина за руковање новчаницама које користе клијенти, уређаја за исплату новчаница и благајни.

Новчанице евра које су обрађене ручно и за које је утврђено да су подобне за оптицај – могу се вратити у оптицај само преко благајне.

20. Ковани новац који гласи на евро који је оштећен или код ког су услед коришћења у оптицају значајно промењени неки од техничких параметара или идентификационих карактеристика – сматра се неподобним ефективним страним новцем. Ковани новац који гласи на евро чији су технички параметри или идентификационе карактеристике намерно мењани – такође се сматра неподобним ефективним страним новцем. Значајном променом техничке спецификације кованог новца који гласи на евро, у смислу ове одлуке, сматра се промена једне димензије тог кованог новца у односу на исту димензију утврђену прописом Европске уније којим се дефинишу основна обележја кованог новца који гласи на евро за најмање 0,30 мм и/или ако се тежина тог кованог новца разликује од тежине утврђене тим прописом за најмање 5%.

Провера аутентичности и обрада осталих валута

21. Провера аутентичности осталих валута врши се уређајима за проверу аутентичности новца и ручном провером заштитних елемената

новца, уз коришћење информација о страним валутама које Народна банка Србије објављује на својој интернет презентацији а која је доступна овлашћеним субјектима.

Обука за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро

22. Народна банка Србије спроводи посебну обуку запослених у банкама за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро, на основу захтева банке.

Захтев из става 1. ове тачке доставља се у електронској форми, а може се доставити и у писменој форми у случају прекида рада електронског система. Садржина овог захтева у електронској форми утврђена је упутством којим се уређује електронска размена података између банака и Народне банке Србије у вези с трезорским пословима, а садржина и форма тог захтева у писменој форми утврђене су у Прилогу 11. Захтев у писменој форми мора потписати одговорно лице подносиоца захтева.

23. Банка је дужна да обезбеди да извештај из тачке 24. ове одлуке поседује најмање сваки тридесети запослени од укупног броја запослених који ће обављати послове провере аутентичности и ручне обраде новчаница и кованог новца који гласе на евро.

Банка води рачуна о томе да запослени који долази на обуку у Народну банку Србије има искуства у обради новца, као и одговарајуће способности за преношење знања на друге запослене у банци, код пружаоца платних услуга који има рачун код банке и-овлашћеног мењача с којим банка има закључен уговор о обављању мењачких послова.

24. Народна банка Србије издаје извештај о извршеној обуци за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро (Прилог 12) и доставља га банци у којој раде запослени који су прошли обуку.

25. За спроведену обуку обрачунава се и наплаћује накнада у складу са одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге.

26. Запослени у банци који су у Народној банци Србије обучени за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро обучавају запослене у банци у којој су и сами запослени, запослене код пружаоца платних услуга који има рачун код те банке и

запослене код овлашћеног мењача с којим та банка има закључен уговор о обављању мењачких послова.

Народна банка Србије ће, ради ефикасности обуке из става 1. ове тачке, запосленима у банци који ту обуку спроводе ставити на располагање презентацију која садржи детаљне описе заштитних елемената ефективног страног новца који гласи на евро и описе појединих фалсификата, а омогућиће и одговарајући контакт ради давања допунских објашњења и разјашњења спорних питања.

27. Пружалац платних услуга и овлашћени мењач подносе захтев за обуку за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро за своје запослене – банци код које имају рачун, односно банци с којом имају закључен уговор о обављању мењачких послова (Прилог 13).

28. После спроведене обуке, банка издаје извештај о извршеној обуци за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро (Прилог 14) и доставља га пружаоцу платних услуга и овлашћеном мењачу код којих раде запослени који су прошли обуку у тој банци.

Истовремено, банка издаје извештај о извршеној обуци за проверу аутентичности и ручну обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро (Прилог 15), који доставља Народној банци Србије у електронској форми, у складу са упутством којим се уређује електронска размена података између банака и Народне банке Србије у вези с трезорским пословима. Извештај из овог става банка доставља Народној банци Србије збирно, за све полазнике једне обуке.

Провера начина обављања послова провере аутентичности и обраде ефективног страног новца

29. Народна банка Србије спроводи провере код банака и пружалаца платних услуга ради утврђивања да ли се послови провере аутентичности и обраде ефективног страног новца обављају у складу са одредбама ове одлуке.

Провере из става 1. ове тачке спроводе се у складу са одредбама одлуке којом се уређује управљање токовима готовине којима је уређена провера начина обављања послова управљања токовима готовине код банака.

Извештавање о обради новчаница и кованог новца који гласе на евро

30. Овлашћени субјект дужан је да Народној банци Србије доставља полугодишње извештаје о промету новчаница и кованог новца који гласе на евро (Прилог 16) и извештаје о обрађеним новчаницама и кованом новцу који гласе на евро (Прилог 17), најкасније 10. августа текуће године за прву половину те године, односно 10. фебруара наредне године за другу половину текуће године.

31. Овлашћени субјект дужан је да Народној банци Србије достави попис машина за руковање новчаницама евра, машина за обраду кованог новца који гласи на евро и уређаја за исплату новчаница (Прилог 18) и попис својих организационих делова (огранци, филијале, експозитуре и сл.) у којима се врше уплате, исплате и обрада новчаница и кованог новца који гласе на евро (Прилог 19) – у року од три месеца од дана пријема решења Народне банке Србије о издавању дозволе за рад банке, решења Народне банке Србије о давању дозволе за пружање платних услуга, односно дозволе за издавање електронског новца, односно решења Пореске управе о издавању овлашћења за обављање мењачких послова.

Овлашћени субјект дужан је да Народну банку Србије без одлагања обавести о свим променама које се односе на машине за руковање новчаницама евра, машине за обраду кованог новца који гласи на евро и уређаје за исплату новчаница, као и на назив, место и адресу организационих делова овлашћеног субјекта у којима се врше уплате, исплате и обрада новчаница и кованог новца који гласе на евро.

32. Извештаје из тачке 30. и податке и обавештења из тачке 31. ове одлуке банке достављају Сектору у електронској форми, у складу са упутством којим се уређује електронска размена података између банака и Народне банке Србије у вези с трезорским пословима, а могу их доставити и у писменој форми, у случају прекида рада електронског система.

Пружаоци платних услуга и овлашћени мењачи извештаје, податке и обавештења из става 1. ове тачке достављају Народној банци Србије у складу са упутством које доноси гувернер Народне банке Србије.

Прилози

33. Прилози из ове одлуке одштампани су уз ову одлуку и њен су саставни део.

Прелазне и завршне одредбе

34. Обуку из тачке 22. став 1. ове одлуке Народна банка Србије спроводи од 1. јануара 2018. године, а банке обуку из тачке 26. став 1. ове одлуке спроводе од 1. јула 2018. године.

Проверу аутентичности и обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро у складу с тач. 13. до 20. ове одлуке овлашћени субјекти врше од 1. јануара 2020. године.

Проверу аутентичности и обраду новчаница и кованог новца који гласе на евро до 1. јануара 2020. године овлашћени субјекти врше у складу с тачком 21. ове одлуке.

Попис машина и попис организационих делова из тачке 31. став 1. ове одлуке са стањем на дан 31. децембра 2019. године – овлашћени субјекти дужни су да доставе Народној банци Србије најкасније 10. фебруара 2020. године.

Извештаје из тачке 30. ове одлуке овлашћени субјекти дужни су да први пут доставе за прву половину 2020. године, и то најкасније 10. августа те године.

35. Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о поступању с новцем за који постоји сумња да је фалсификован („Службени гласник РС“, бр. 62/2013).

36. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ИО НБС бр. 66

7. децембра 2017. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с. р.